

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:
Cím: *Az ötvenéves államrend-
"ország"*
Forrás: *Budapesti Hírlap*
Bp. 1923. 6. 24.
(Hely) (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztyályozás

Tárgy 351.74

Hely
Idő "1923"

Személy

Helyszám 351.74 "1923"

Az ötvenéves államrendőrség.

— Rendőrségi Almanak. Szerkesztette: Baksa János. Kiadja a A Rend, 1923. —

A Rendőrségi Almanak — a melynek megjelenését már jelentettük — tartalmát és jelentőségét tekintve, meghaladja a szokásos évkönyvek mértékét. A nagy gondal szerkesztett és kiállított évkönyv ugyanis egy sereg lelkes ember szorgos kutatása alapján egybefoglalja mindazokat az adatokat, a melyeket a budapesti rendőrség keletkezéséről, fejlődéséről és mai szervezetének kialakulásáról megőriztek a rendőrségi annaleszek. Jelentőséget ad ennek a történeti összefoglalásnak, hogy a budapesti rendőrség ebben az évben ünnepli, Pest és Buda egyesítése félszázados jubileumával egyidőben, fennállásának ötvenedik évfordulóját. A budapesti rendőrség fejlődésének minden fázisa szorosan összefügg fővárosunknak és a fővárosi polgárságnak történetével s így messze földön híres rendőrségünk multja bizonyára érdekel mindenkit, a ki itt a fővárosban és a vidéki rendőrség államosítása óta a vidéki városokban is ennek a pompásan megszervezett és erős kézzel vezetett intézménynek áldásában részesülnek.

A történeti összefoglalás a kikutatható csekélyszámú hiteles adatokból is áttekinthető képet ad az államosítás előtt működött fővárosi rendőrségről. Az 1848-as időkben a nemzeti kormány Buda, Pest és Óbuda egyesítésével együtt a rendőrség államosítását is megkísérelte ugyan, mégis negyed századnak kellett azóta eltelnie, hogy a szervezetség nélkül való, földadatának megfelelni nem tudó városi önkor-

mányzati rendőrség államrendőrséggé alakuljon és ezzel a fejlődés útjára térjen át. A főváros életének ezt, az 1848-tól eltelt huszonöt esztendejét úgy jegyzi föl a krónika, mint a messze földön hirhedt magyar betörők, szélhámosok és zsebmetszők aranykorát. 1861-ben az osztrák policia mintájára szervezett polgári rendőrség fölállításával igyekeztek ezen a szomorú állapoton segíteni, de a szervező Thaisz Elek nem volt elég erős és megingathatatlan jellemű vezetője az új rendőrségnek, a mely nem is tudott hivatásának megfelelni. A rendőrlegénység és a rendőrtisztikar megbízhatatlansága és az ebből származó anarkisztikus állapotok arra készítették a kormányt, hogy 1873. december 15-én átvegye és állami szervvé alakítsa a fővárosi rendőrséget.

Az államosítás azonban egyelőre nem jelentett kedvező változást, mert a rendőrség élén, mint első főkapitány, a gyönges kezű Thaisz Elek maradt, a kinek főkapitányi működése alatt az állami rendőrség a korrupció fertőjébe süllyedt. Thaisz Elek hirhedt politikai biztosai — a mai derék detektívtestület dicstelen elődei — az erkölcsi züllést elősegítő bűnös praktikáikkal teljesen lejáratták a rendőrség tekintélyét, a melynek aláásásában része volt a könnyű lelkiismeretű, ledér életű főkapitánynak is. A gyökeres átszervezés nem maradhatott el, annál kevésbbé, mert megbízható rendőrségre a tisztaeszlári pörrel kapcsolatos antiszemita mozgalmak, továbbá az anarkisták szervezkedése és a szociálista mozgalmak miatt nagy szükség volt. Így került a sor Thaisz Elek lemondására, a mely lezárta a rendőrség történetének ezt a dicstelen korszakát.

Az államrendőrség helyes irányba való fejlődésének kora 1885-ben Török János főkapitányságával kezdődik. Ekkor alakul

meg a detektívosztály, ekkor szervezik meg a bűnügyi nyilvántartást, a rendőri sajtóirodát, szabályozzák a leleccügget és ekkor alakul meg a főváros életének másik fontos szerve, a mentőegyesület. Török János utóda 1892-ben Sélley Sándor lett, a ki főként a rendőrlegénység értelmi fokának fejlesztésén szorgoskodott. 1896-ban Rudnay Béla főkapitányságával kezdődött a rendőrség fejlődésének virágkora. Rudnay idejében folynak le a fejedelmi látogatások, ekkor van a milléniumi kiállítás, de ekkor erősödik a már Töröknek és Sélleynek is sok gondot okozó szociálista agitáció és a sztrájkmozgalom is. A rendőrséget alaposan próbára teszi ez a sokféle társadalmi mozgalom, de becsülettel végzi hivatását és teljes erőben éri meg huszonötéves jubileumát. Rudnay — a kinek legnehezebb szerepe a darabont korszak alatt volt — folytatja a rendőrség szervezésének kiépítését is. Így a többi között ő szervezte meg a bejelentő hivatalt.

Rudnayt Boda Dezső követi a főkapitányi tisztségben. 1906—1917-ig tartó működésének eredménye rendőrségünknek európai színvonalra való emelkedése. A

Székesfővárosi háziyomda 19'2

rendőrség új formaruhájának bevezetése, a *gyermekbiróság* fölállítása, az *erkölcsrendészeti osztály* megszervezése az *országos büntügyi nyilvántartó iroda* fölállítása és a *daktiloszkópai nyomozás* meghonosítása Boda Dezső munkájának legnevezetesebb eredményei. Boda Dezső idejére esnek az 1912. évi véres munkászavargások, majd a háboru kitörése és a háborus évek mozgalmi, végül IV. Károly király koronázása.

Boda Dezső 1917 június 17-én hagyja el állását. Utóda *Sándor László* a legnehezebb időkben veszi át tőle a vezetést, hogy alig egy esztendő múlva, kénytelen-kelletlen átadja a forradalom által előtérbe tölt *Dietz Károlynak* és társainak. A rendőrség életében a legutóbbi évben történt események már előttünk vannak, úgy hogy az almanak történeti összefoglalásából csak a neveket vesszük ki, a melyekhez az utóbbi évek változásai fűződnek. A rendőrséget megszüntető kommün bukása után a Peidl-kormány ismét *Dietz Károly* kezébe adja a vezetést, és — a mikor a rendőrség *Wolkenberg Gyula* főfelügyelő vezetésével lemondatta Dietzet — előbb ideiglenesen *Székely Vladimir*, majd *Mattyasovszky György* kerül a rendőrség élére. *Mattyasovszky* utóda 1920-ban *Nádosy Imre* lett, a kinek országos főkapitánnyá való kinevezése kapcsán *Marinovich Jenő*, a jelenlegi főkapitány veszi át a vezetést.

Az itt csak dióhéjban ismertetett történeti visszapillantás tele van személyekhez és eseményekhez fűződő sok, eddig részben ismeretlen, vagy feledésbe ment érdekes adattal, a melyeknek olvasását megkönnyíti a történeti rész íróinak, *Vécsey Leó*nak és *Baksa János*nak eleven stílusa. Külön fejezet — *Dorning Henrik* tollából — ismerteti a *Pekáry Ferenc* ny. miniszteri tanácsos kezdesére megszervezett vidéki államrendőrség történetét.

A történeti rész után az almanak ismer-teti a mai rendőrség szervezetét és közli a fővárosi és vidéki rendőrség személyzetének teljes névsorát. Gazdag és nivós szépirodalmi rész teszi teljessé és még értéke-szebbé a nagy áldozatkészséggel kiadott, szép könyvet. A szépirodalmi részben találjuk *Rákosi Jenő*nek *Thaisz Elekről* írt visszaemlékezését, *Herczeg Ferenc*nek egy csavargó életéből vett novelláját, továbbá elbeszéléseket *Móricz Zsigmond*, *Cholnoky László*, *Somlay Antal*, *Kilián Zoltán*, *Zoltán Vilmos* és *Zsoldos László* tollából, verseket *Szathmáry Istvántól*, *Krisztinkovich Antaltól*, *Antal Ivántól*, *Barényi Ferenc-től* és *Orbók Atillától*. Történeti visszapil-lantásokat *Tábori Kornéltól*, *Kremmer Dezsőtől* és *Pelargus Jánostól*, és végül *Erdődy Mihálynak* egyfölvonásos vigjátékát.